

Enteral näringstillförsel (EN) - förvaring och hantering av sondnäring och dess tillbehör

Riktlinjerna är ett komplement till Vårdhandbokens text om Näringstillförsel, enteral.

Allmänt

Bristande hygienrutiner och bristande arbetsätt medför en ökad risk för bakteriekontamination av näringslösningen och infektion hos vårdtagaren. Exempel på infektioner som kan uppstå är hudinfektion i och runt infarten, mag-tarminfektion, lunginflammation och bukhinneinflammation.

Hygienrutiner och aseptiskt arbetsätt

Tillämpa god aseptik såväl vid förvaring och hantering av sondnäring och dess tillbehör, som vid tillförsel av sondnäring och skötsel av huden.

Praktiskt innebär det att;

- tillämpa basala hygienrutiner med fokus på rena händer
- hantera näringslösning och tillbehör på ren arbetsplats
- ha genomtänkta arbetsrutiner
- änden på sprutor, sondmatningsaggregat och matslangar inte vidrörs med händerna.

Näringslösning, dess förvaring och hantering

Näringslösningar utgör en god tillväxtmiljö för bakterier. Vid kontaminering av bakterier kan tillväxten ske snabbt. Om bakterierna dessutom bildar toxin kan detta orsaka en akut matförgiftning.

Det finns sterila och icke-sterila näringslösningar. Sterila näringslösningar som hålls över i annan behållare betraktas som icke-steril näringslösning. Likaså ses pulver som blandas med vatten som en icke-steril lösning.

Använd i första hand steril industritillverkad, färdigberedd näringslösning i sin ursprungliga förpackning. Sondnäringen ska vara rumstempererad när den tillförs.

Rekommendationer om industritillverkad näringslösning

Oöppnad förpackning förvaras torrt och svalt (rumstemperatur), ej i direkt solljus.

Bäst före-datum anges på förpackningen.

Öppnad förpackning förvaras och konsumeras inom den tid som tillverkaren anger. Ta alltid del av tillverkarens produktblad.

Nedan följer generella rekommendationer:

- Öppnad förpackning som är kopplad till sondmatningsaggregat(slutet system) konsumeras vanligtvis inom 24 timmar.
- Öppnad förpackning där systemet bryts konsumeras inom 6 timmar.

- Öppnad och återförsluten förpackning förvaras i kylskåp och konsumeras vanligtvis inom 24 timmar.
- Näringslösning som har hållts över i annan behållare eller annan specialblandning som har tillretts (icke-steril näringslösning) konsumeras inom 4 timmar.

Lathund näringslösning, hängtid och aggregat

Näringslösning	Administrering	Hängtid	Byte av sondmatningsaggregat
Steril	Slutet system	24 timmar	Nytt vid varje tillfälle
Steril	Öppet/brutet system	6 timmar	Nytt vid varje tillfälle
Icke-steril (upphäld i annan behållare eller tillblandad)	Öppet/slutet system	4 timmar	Nytt vid varje tillfälle

Tillbehör

Exempel på vanliga tillbehör som är avsedda att användas vid enteral näringstillförsel är sondmatningsaggregat, matningssprutor, adaptrar, behållare och matslangar. Tillbehören som används är medicintekniska produkter och ska användas och hanteras utifrån tillverkarens anvisningar. Tillbehören finns som både engångsprodukter och flergångsprodukter, men de flesta produkterna är för engångsbruk. Engångsprodukter är märkta med nedan symbol och ska inte återanvändas. Tillverkarens ansvar upphör om en engångsprodukt återanvänds.

ENFit är den internationella kopplingsstandard(ISO 80369-3) som används för medicintekniska enterala produkter, för att minska risken för felkopplingar. ENFit passar inte luerinfarter.

Aggregat

Sondmatningsaggregat är en steril engångsprodukt och ska inte återanvändas. Använd ett *nytt* aggregat till varje ny förpackning. Vid kontinuerlig tillförsel eftersträvas ett slutet system och aggregatet kopplas inte bort innan förpackningen avslutas.

Om en förpackning behöver delas på flera måltider

Häll över den mängd som ska användas i avsedd behållare och ställ ursprungsförpackningen i kylskåp. Använd ett nytt aggregat till varje mattillfälle. I det egna hemmet eller i vård- och omsorgsverksamhet där vårdtagaren har eget kök/pentry med kylskåp kan förpackningen ställas åter i kylskåpet efter tillförsel, för att sedan plockas fram och konsumeras inom 24 timmar från öppnandet. Tänk på att temperera maten till rumstemperatur innan tillförsel. Använd ett *nytt* aggregat till varje mattillfälle.

Har sondmatningsaggregatet en port ska denna användas vid administrering av läkemedel. När porten inte används ska den försees med ren kork. Ta *ny* ren kork efter varje hantering av porten.

Sprutor

Sprutor avsedda för enteral näringstillförsel finns både för engångs- och flergångsbruk hos samma vårdtagare. Sondmatningssprutor har en avvikande färg (LILA) för att undvika förväxling.

Engångssprutor

Engångssprutor, är sterilt förpackade och avsedda för engångsanvändning. Dessa är märkta med symbolen ☒ Sondmatningssprutor för engångsbruk ska användas inom slutenvården, och i vård- och omsorgsverksamhet där vårdtagaren inte har tillgång till eget kök/pentry. Använd en *ny* spruta vid varje tillfälle.

Flergångssprutor

Flergångssprutor, är sterilt förpackade men osterila efter första användningen, och avsedda att **användas endast på en och samma vårdtagare**. Dessa används i det egna hemmet och på särskilt boende, där tillgång till eget kök/pentry finns. Använd en *ren* spruta vid varje tillfälle.

Sprutor för läkemedelsadministrering

Inom slutenvården och i vård- och omsorgsverksamhet där vårdtagaren inte har tillgång till eget kök/pentry används engångssprutor för enteralt bruk. I det egna hemmet och på särskilt boende där det finns tillgång till eget kök/pentry kan både flergångssprutor och engångssprutor användas. Välj engångssprutor om flergångssprutor är svåra att diska och få rena från läkemedelsrester efter användning. Dessa kasseras då efter varje användning.

Behållare för tillförsel av näringslösning

En annan behållare än ursprungsförpackningen kan användas för tillförsel av näringslösning när en förpackning behöver delas upp, att ge extra vatten eller andra specialblandningar.

- Container för engångsbruk. Produkten kan användas under 24 timmar.
- Nappflaskor används ofta till barn. Dessa rengörs inom slutenvården i diskdesinfektor och i hemmet i diskmaskin eller genom att diskas för hand. Nappflaskor förvaras på samma sätt som flergångssprutor.

Matslang till knapp

Matslang ansluts till knapp och är för flergångsbruk till en vårdtagare. Följ tillverkarens rekommendation om bytesfrekvens och rengöring av slang för flergångsbruk.

Rengöring och förvaring av sondmatningsspruta för flergångsbruk

Sondmatningsspruta för flergångsbruk rengörs på ren arbetsplats i kök eller pentry. Undvik hantering i badrum, vilket är en direkt olämplig plats p.g.a. fukt och oren miljö.

- Handdiska direkt efter användning. Låt inte något torka i sprutan innan den rengörs.
 - Dra kolven in och ut flera gånger för att skölja igenom sprutan med vatten.
 - Avlägsna kolven från hylsan. Diska delarna i varmt vatten och diskmedel. Var särskilt noga med att ta bort alla synliga rester av näringslösning eller läkemedel från sprutspets, hylsa och kolv.
 - Skölj noga under kallt rinnande vatten för att ta bort allt diskmedel.
 - Skaka av överflödigt vatten och låt lufttorka ståendes med hylsans spets uppåt. Se till att sprutan bibehålls ren när den torkar.
- Alternativt diska sprutan (60 ml) *isärtagen* i hushållsdiskmaskin. Diska stående med sprutspetsen uppåt. Disk i hushållsmaskin kan påverka sprutans hållbarhet.

Förvara den torra sprutan isärtagen rent och torrt i rumstemperatur. Förvara i avsedd ren låda med lock alternativt annan ren behållare övertäckt med papperduk/servett eller i stängt skåp. Diska förvaringslådan i samband med byte av spruta, minst 1 gång/vecka.

Inspektera sprutan efter varje användning och byt den enligt tillverkarens rekommendationer samt då:

- graderingen blivit otydlig eller börjat försvinna
- den blivit repig, missfärgad, otät eller kolven blivit trög att använda
- den använts i 7 dagar.

Rengöring och förvaring av matslang till knapp

Matslang till knapp för flergångsbruk rengörs på ren arbetsplats i kök eller pentry. Undvik hantering i badrum, vilket är en direkt olämplig plats p.g.a. fukt och oren miljö.

- Rengör matslang efter **varje** användning.
 - Spola igenom matslang med kallt vatten efter den kopplats bort.
 - Rengör in- och utsidan med diskmedel och vatten, spola igenom med spruta.
 - Skölj in- och utsidan av matslangen noga med rent vatten.
 - Spruta igenom slangen med luft för att få den så torr som möjligt. Låt den därefter lufttorka.

Förvara torr matslang mellan matningstillfällena i rumstemperatur i stängt utrymme exempelvis i förslutningsbar box eller annan låda med lock. Diska förvaringslådan vid byte av matslang, minst var 14:e dag.

Bytesfrekvensen kan variera och bör anpassas efter vårdtagaren och dennes situation. Byts dock minst var 14:e dag och alltid om den är skadad.

Skötsel av sond

- Inspektera och rengör hud och näsöppning dagligen.

- Spola igenom sonden med kranvatten efter varje matningstillfälle.
- Ledare (engångs) kastas i konventionellt avfall.
- Återanvänd inte sonden om den skulle åka ut.
- Följ alltid tillverkarens rekommendation för liggtid.

Skötsel av PEG, gastrotub, knapp

- Inspektera runt katetern/knappen dagligen och var uppmärksam på eventuella tryck- och/eller infektionssymtom.
- Rengör dagligen huden runt infarten. Använd tvål eller tvättkräm och kranvatten. Torka torrt.
- Spola katetern med kranvatten före och efter varje måltid samt före och efter läkemedelstillförel.
- Spola katetern dagligen med kranvatten när den inte används.

Återlämning av produkter

Sondnäring och produkter kan inte återtas.

Leverans av förskrivet material, ska om möjligt, anpassas efter vårdtagarens beräknade förbrukning av material under en månad.